

«زبان و مسائل دانش»

مؤلف: نوأم چامسکی

مترجم: علی درزی

ناشر: آگه

سال نشر: ۱۳۷۷

نوبت چاپ: اول

محل نشر: تهران

تعداد صفحات: ۲۴۸

نقاط قوت:

شکلی:

از نظر حروف‌نگاری، صفحه‌آرایی و سایر ویژگی‌های شکلی قابل قبول است.

محتوایی:

منطبق بودن اثر با عنوان و فهرست، ارائه اطلاعاتی نسبتاً مهم در مورد دستور گشتاری، برخورداری از انسجام مناسب، و همچنین مفید بودن مطالب از نقاط قوت اثر هستند.

نقاط ضعف:

شکلی:

وجود مشکلات ویرایشی، روان و رسا نبودن متن اثر و ترجمه جمله به جمله متن در برخی موارد از نقاط ضعف اثر است. ترجمه مذکور نسبتاً سنگین است.

محتوایی:

بخش اندکی از درس دستور گشتاری را پوشش می‌دهد؛ آزمون و تمرین‌های مناسب ندارد؛ مأخذ و منابع مورد استفاده در اثر نیامده است؛ ترجمه به علت لفظ به لفظ بودن آن ملال‌آور است. اصول نگارش زبان فارسی رعایت نشده است؛ منابع متعددی در اصل کتاب وجود دارد که در ترجمه نیامده است. از معادل‌های تخصصی مناسب استفاده نشده است.

پیشنهادها:

منابع اصلی به‌طور کامل در پایان کتاب درج و کتاب پس از تصحیح، ویرایش شود.

نقد تفصیلی:

متن ترجمه در مواردی سنگین است و رنگ و بوی ترجمه دارد. البته باید اذعان داشت که اصل اثر نیز سنگین و دشوار است. نگارش اثر متأسفانه روان و رسا نیست برای مثال، در صفحه ۳۰ می‌خوانیم: «این پارامتر ممکن است دارای یک ارزش و یا ارزش دیگر باشد». در این جمله ساخت زبان انگلیسی به ساخت زبان فارسی تحمیل شده است. متأسفانه با وجود آن که اثر ترجمه شده ویرایش شده است اما اغلاط و ویرایشی فراوانی وجود دارد. از جمله تکرار حروف اضافه یکسان مانند جمله «روشن است که با این بازی با کلمات به هیچ جا نمی‌رسیم» (ص. ۲۵). یا عبارت «اما لازم نیست پیچیدگی‌ها و حدود و شعور دقیق این مفهوم ...» که به نظر می‌رسد «حدود و ثغور» درست باشد (ص. ۴۸).

کیفیت اثر از نظر حروف‌نگاری، صفحه‌آرایی و غیره نسبتاً خوب است. کتاب حاضر به عنوان واحد درسی کاربرد ندارد ولی یک کتاب مبنایی محسوب می‌شود. اثر مذکور تنها بخش کوچکی از دستور گشتاری را در بر می‌گیرد و از این‌رو به نظر می‌رسد حجم اثر مناسب باشد.

برخی اصطلاحات به درستی ترجمه نشده‌اند. معادل‌سازی به طور کلی اشکالاتی دارد مانند "case assignment" که «اتلاق حالت» ترجمه شده است، در حالی که معادل آن اسناد حالت یا نسبت دادن حالت است. یا "semantic role" به معنای «نقش معنایی» است نه «اتلاق نقش معنایی». "modularity" ترجمه شده است به

زبان و مسائل دانش ۲۳

«ایدئولوژی بخش بخش بودن» که معادل نامناسبی است. "Clitic" «پی‌بست» است که «پی‌چسب» ترجمه شده است و "agreement" «مطابقت» است نه «تطابق». اثر از نظر بحث مقدماتی و جمع‌بندی نهایی خوب است اما از تمرین و آزمون و نمودار و جدول در سراسر کتاب چیزی به چشم نمی‌خورد.

این اثر فقط بخش کوچکی از درس دستور گشتاری را در بر می‌گیرد و از این‌رو به عنوان بحث مقدماتی قابل طرح است. کتاب مبنایی فلسفی از ماهیت زبان را نیز ارائه می‌کند و البته از آن‌جایی که به قلم یکی از دانشمندان عصر حاضر (چامسکی) نگارش یافته است اثرگذار و مستدل است. کتاب حاضر به طرح فلسفه زبان و ذهن می‌پردازد و کتاب درسی دانشگاهی (به عنوان منبع اصلی تدریس برای واحدی خاص) نیست. اما برای دانشجویان دکتری که به مباحث فلسفی زبان علاقه‌مند هستند می‌تواند مفید باشد.

محتوای اثر کاملاً منطبق با عنوان اثر که «زبان و مسائل دانش» است مطابقت دارد. زیرا نویسنده ابتدا با پرداختن به ساخت زبان در فصل‌های ۲ تا ۴، در فصل ۵ ذهن را مورد بررسی قرار داده است که مربوط به مسأله شناخت و دانش است. از این‌رو عنوان کاملاً نشان‌دهنده محتوای متن است.

مطالب کتاب مربوط به سخنرانی چامسکی در ماه مارس ۱۹۸۶ است. از آن زمان تاکنون گرچه چارچوب نظری چامسکی چندان تغییر نیافته است اما در جزئیات شاهد تحولات زیادی در زمینه دستور گشتاری و ارائه برنامه تحقیقاتی کمینه‌گرا هستیم. از این نظر کتاب چندان روزآمد نیست و جزو تاریخ نظریات زبان‌شناسی محسوب می‌شود اما کتاب در زمان خود سراسر نوآوری و ابداع است.

نظم منطقی هر فصل بسیار خوب و مطالب منسجم ارائه شده‌اند. در کل اثر نیز ابتدا مباحث مقدماتی و سپس ساخت زبان و ساخت ذهن و سرانجام نتیجه‌گیری آمده است و کاملاً منسجم و منطقی است.

منابع متعددی در کتابنامه دیده می‌شود که متأسفانه در ترجمه فارسی مشاهده نمی‌شود. میزان دقت در استنادات و ارجاعات در اثر اصلی قابل قبول است.

ترجمه حاضر را می‌توان ترجمه جمله به جمله دانست. اگر به جای این‌کار مترجم محترم از ترجمه آزاد مبتنی بر متن استفاده می‌کرد فرم اثر آسان‌تر و کلام روان‌تر می‌شد. به طور کلی برای فارسی زبان خواندن متن خسته‌کننده و ملال‌آور است و اشکالات ساختی و نگارشی زیادی از نظر زبان فارسی دارد. کیفیت ترجمه چندان خوب

۲۴ نقدنامه زبان‌شناسی

نیست. مثلاً در صفحه ۴۹ می‌خوانیم: «نتیجه‌ای که بر اساس ملاحظاتی از این است کاملاً متقن می‌نماید این است که برخی از احکام مستقل از هر تجربه‌ای صحیح دانسته می‌شوند.» یا در صفحه ۳۹: «در حال حاضر پی بردن به این که در مواردی از این است مشکل جدی و نسبتاً مرموز سر بر می‌آورد کفایت می‌کند، ...».

معادل‌یابی برخی اصطلاحات بسیار ضعیف است و سعی نشده است از معادل‌های معمول و متداول استفاده شود.

هیچ‌گونه توضیحی از سوی مترجم ارائه نشده است و اصولاً فهم اثر ترجمه بدون مراجعه به اصل انگلیسی امکان‌پذیر نمی‌نماید.

از کلمات تکراری استفاده شده که گاهی مخل اصول نگارش است مانند: «اکنون اینک به واسطه درک ما از رابطه آن‌ها با واقعیت‌های فیزیکی ...» (ص. ۲۱).

در حالت کلی می‌توان گفت:

- ۱- ترجمه به طور کلی ضعیف است.
- ۲- برخی نکات فنی توسط مترجم محترم به خوبی درک نشده است و مترجم برای آن‌ها که ترجمه‌ای ارائه نماید متوسل به ترجمه لفظ به لفظ شده است. در نتیجه جملات کتاب بسیار پیچیده و تو در تو است و بدون مراجعه به کتاب انگلیسی حتی برای اهل فن هم غیر قابل فهم است.
- ۳- اصول نگارش زبان فارسی رعایت نشده است. می‌توان گفت فقط الفاظ کتاب به فارسی است اما ساخت آن کاملاً انگلیسی است و شخص غیر مطلع به انگلیسی کلاً نمی‌تواند از کتاب استفاده کند.
- ۴- اصطلاحات تخصصی خوب ترجمه نشده‌اند. مثلاً برای واژه "los" اسپانیایی آمده است «حرف تعریف جمع معین مذکر»، در حالی که حرف تعریف خودش معین است و دیگر نیازی به واژه «معین» نیست. مشخص‌ها یا حرف معرفه‌اند (یا همان حرف تعریف) و یا حرف نکره‌اند.